

Viena alga, trīs summas - cik maksā darbs Baltijā?

BAIBA BRUSBĀRDE
Latvijas Bankas ekonomiste

Algas dienā darba ņēmējs skatās uz savu kontu. Darba devējs – uz kopējām izmaksām. Savukārt darba līgumā parādās vēl trešā summa – "alga uz papīra". Tāpēc 1000 eiro alga gandrīz nekad nav 1000 eiro ne darbiniekam, ne darba devējam. Starp šiem trim skaitļiem slēpjas nodokļu slogs un arī daļa pārpratumu. Šajā rakstā par to, cik patiesībā maksā darbs Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

Viena darbavieta, trīs skaitļi

Neto alga ir summa, ko darbinieks saņem "uz rokas", kas ienāk kontā un ietekmē mājāsaimniecības ikdienas lēmumus. Bruto alga ir "uz papīra" jeb darba līgumā paredzētā alga pirms nodokļu nomaksas. Savukārt darba devēja kopējās darbaspēka izmaksas veido bruto alga plus darba devēja sociālās iemaksas un citi ar nodarbināšanu saistītie maksājumi.

Kad uzņēmums vērtē, vai var atļauties jaunu darbinieku, tas skatās uz kopējām darbaspēka izmaksām. Kad politikas veidotāji domā par iedzīvotāju pirktpēju, tie uzsver neto algas [\[1\]](#) pārmaiņas. Savukārt, kad Centrālā statistikas pārvalde ziņo datus par algu kāpumu Latvijā, tad visbiežāk runa ir par bruto algu. Tieši starp šiem skatpunktiem meklējamās vienas darbavietas trīs cenu zīmes.

Ekonomikā attālumu starp darba devēja kopējām izmaksām un darbinieka neto algu sauc par darbaspēka nodokļu slogu (vai citviet – ķīli) un angļiski par *tax wedge*. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) to skaidro kā *nodokļu (un sociālo iemaksu) attiecību pret darba devēja kopējām darbaspēka izmaksām* [\[2\]](#). Vienkāršāk sakot: no katriem 100 eiro, ko darba devējs samaksā par darbinieku, nodokļu slogs parāda, cik liela daļa no šī nenonāk darbinieka kontā. Darba ņēmējs šo pilno summu parasti neredz, tāpēc kopējais nodokļu slogs ikdienā var

šķīst abstrakts. Tomēr ekonomikā tas ir būtiski, jo nosaka, cik dārgi uzņēmumam ir radīt un uzturēt vienu darbavietu.

Kā Latvija izskatās Baltijā?

Ja skatāmies tikai uz darbaspēka nodokļu slogu, Baltijas valstīs izskatās pārsteidzoši līdzīgas. Taču līdzīgi procenti nenozīmē vienādu algu.

Vidējās algas [3] nodokļu slogs šobrīd Baltijas valstīs ir aptuveni 40 % no darba devēja kopējām darbaspēka izmaksām. Eiropas mērogā tas nav nekas ekstrēms, pat zem Eiropas Savienības vidējā rādītāja [4] (41.6 %). Vienlaikus – augstāks nekā vidēji OECD [5], kur likmes svārstās no 7.5 % Kolumbijā līdz 52.5 % Beļģijā.

No darba ņēmēja skatpunkta galvenais jautājums, protams, ir: ko par saņemto algu iespējams nopirkt. Lai saprastu, kāpēc un kā darba līgumā ierakstītā summa atšķiras no tās, kas ienāk kontā, svarīgs ir nodokļu sistēmas aprēķins. Nozīme ir ne tikai tam, kurā valstī nodokļu slogs ir par pāris procentpunktiem zemāks vai augstāks, bet arī tam, kā no bruto algas veidojas neto alga. Latvijā šajā aprēķinā būtiska loma ir fiksētajam neapliekamajam minimumam un atvieglojumiem par apgādājamajiem. Lietuvā lielāka sociālo iemaksu daļa formāli atrodas darba ņēmēja pusē, tāpēc atšķirība starp bruto un neto algu ir jūtamāka. Igaunijas sistēma ir vienkāršāka, bet tajā nav tik izteiktas progresivitātes.

Turklāt nodokļu slogu var ietekmēt arī brīvprātīgie elementi. Piemēram, Lietuvā kopš šī gada sākuma pensiju 2. līmeņa uzkrājuma dalībniekiem ir iespēja izlemt, vai turpināt uzkrāšanu vai izstāties [6]. Šobrīd izvēlējušies palikt vai dalību uzsākuši aptuveni 60 % no nodarbinātajiem [7]. Igaunijā šāda reforma tika īstenota pirms pāris gadiem, un šobrīd iemaksas veic aptuveni 70 % no nodarbinātajiem [8]. Ja nodarbinātais izvēlas izstāties no pensiju 2. līmeņa, tas mazina nodokļu apmēru, palielinot neto algu, bet vienlaikus arī samazina nākotnes pensiju, ko persona varētu saņemt vecumdienās.

Tātad galvenā atšķirība Baltijā nav tikai nodokļu likmēs, bet arī tajā, no kādas algas bāzes šie nodokļi tiek rēķināti.

Bieži nodokļu slogu salīdzina pie vienādas summas, piemēram, 1000 eiro bruto algas. Šāda pieeja ir saprotama un ērta, bet tā ne vienmēr atspoguļo darba tirgus realitāti. Vidējā bruto alga Baltijas valstīs atšķiras, un līdz ar to atšķiras arī tipiskas darba vietas izmaksas. Piemēram, 2025. gadā apstrādes rūpniecībā vidējā bruto alga Igaunijā bija aptuveni par piektdaļu augstāka nekā Latvijā [9]. Ja uzņēmums pieņem darbā darbiniekus par katras valsts vidējo algu, kopējās izmaksas darba devējam Latvijā būs zemākas nekā Lietuvā un Igaunijā. Taču lielā mērā tas atspoguļo joprojām zemāko algu līmeni Latvijā, nevis "labāku" nodokļu sistēmu.

Tabula. **Vidējā bruto alga Latvijā, Lietuvā, Igaunijā** (eiro mēnesī)

	2024. gads	2025. gads	2026. gads
Latvija	1685	1815	1933
Lietuva	2223	2411	2611
Igaunija	1981	2092	2201

Avots: Nacionālie statistikas biroji, attiecīgo valstu Finanšu ministriju prognozes 2026. gadam.[10]

Tādējādi algu atšķirība maina sarunas uzsvarus: Latvija darba devējam izskatās lētāka, proti, darbinieks ar līdzvērtīgu prasmju līmeni Latvijā darba devējam izmaksās mazāk. Turklāt arī vienas stundas darbaspēka izmaksas ir zemākas nekā kaimiņvalstīs [11]. Īstermiņā tas var izklausīties kā konkurētspējas priekšrocība. Taču darbiniekam šī nav automātiski laba ziņa.

Darba ņēmējs atalgojuma un nodokļu sistēmu visvairāk izjūt trīs brīžos. Pirmais ir algas diena, kad salīdzina bruto algu ar summu, kas ienāk kontā. Otrais – gada ienākumu deklarācija, kad kļūst skaidrs, vai nodokļos ir pārmaksa vai parāds. Trešais ir dzīves notikumi, kuros parādās sociālās apdrošināšanas nozīme: slimība, bezdarbs, bērna kopšanas atvaļinājums vai pensija. Tāpēc nodokļu slogu nevajadzētu skatīt tikai kā "atņemto" naudu, jo daļa no tās finansē arī personas sociālo drošību. Tomēr sistēmai būtu jābūt skaidrai, lai cilvēks varētu saprast, cik saņems kontā un kāpēc tieši tik. Latvijā fiksētais neapliekamais minimums ir uzlabojis caurspīdību, tomēr nodokļu aprēķins joprojām nav pilnībā intuitīvs.

Ļoti zemu algu gadījumā svarīgas ir minimālās sociālās iemaksas, kas pastāv visās trijās Baltijas valstīs [12]. Tās veido augstāku nodokļu slogu (Baltijā ienākumiem 75 % apmērā no minimālās algas nodokļu slogs ir aptuveni 34 % no darbaspēka izmaksām). Vienlaikus tās nodrošina vismaz minimālu sociālās apdrošināšanas aizsardzību slimības vai bezdarba gadījumā.

Ļoti augstu algu gadījumā diskusija ir cita – par sociālo iemaksu griestiem un to, cik lielus nākotnes pabalstus sistēma var un vēlas finansēt. Igaunijā sociālo iemaksu griesti nav noteikti. Savukārt Latvijā un Lietuvā ļoti augstu ienākumu gadījumā daļa sociālo apdrošināšanas iemaksu tiek ierobežota [13].

Vai Latvijai vajadzētu samazināt darbaspēka nodokļus?

Nodokļu samazināšana vienmēr izklausās pievilcīgi. Darbiniekam tā nozīmē vairāk naudas kontā. Uzņēmumam – potenciāli zemākas izmaksas. Taču sabiedrībai kopumā tas nozīmē arī mazāk naudas pakalpojumiem un sociālajai drošībai. Piemēram, fiksētā neapliekamā minimuma ieviešana Latvijā būtiski palielināja ienākumus "uz rokas" vidējās algas saņēmējiem. Tomēr pat ar kompensējošiem pasākumiem (likmes pārskatīšanu) 2025. gada budžetā nesaņemto nodokļu ieņēmumu apmērs bija aptuveni 160 miljoni eiro. Ar šo naudu būtu pieticis, lai dubultotu primārās ambulatorās veselības aprūpes finansējumu. Tādējādi nodokļu izmaiņas ir arī izvēle ar ļoti konkrētu budžeta cenu.

Savukārt iedzīvotāju ienākumu nodokļa palielināšana varētu nest papildu finansējumu budžetā. Taču, ja līdzīgu soli nespertu arī kaimiņi, Latvija kļūtu par Baltijas valsti ar augstāko darbaspēka nodokļu slogu. Tas nozīmētu vienu no divām izvēlēm: pie nemainīgām darba devēja izmaksām darbinieka kontā nonāktu mazāk nekā kaimiņvalstīs, vai arī darba devējiem būtu jāpalielina kopējās darbaspēka izmaksas, lai noturētu neto algu ar kaimiņvalstīm līdzīgā līmenī. Abos gadījumos tas mazinātu Latvijas konkurētspēju Baltijas darba tirgū.

Noslēgums

Godīgai sarunai par Baltijas darbaspēka izmaksām nepietiek ar jautājumu "cik tu saņem?". Jāredz arī bruto alga un kopējās darbaspēka izmaksas. Tikai tad var saprast, kāpēc darbiniekam alga var šķist zema, bet darba devējam – jau par augstu.

Salīdzinājums rāda, ka darbaspēka nodokļu slogs vidējai algai Baltijas valstīs šobrīd ir līdzīgs. Absolūtos skaitļos relatīvi zemās darbaspēka izmaksas Latvijā var būt priekšrocība uzņēmumiem un īstermiņā var palīdzēt konkurētspējai. Tomēr tās nenodrošina labklājību darba ņēmējiem. Ja Latvija vēlas tuvināties kaimiņvalstu ienākumu līmenim, diskusijai nevajadzētu aprobežoties ar jautājumu par nodokļu likmēm. Jārunā arī par produktivitāti, uzticēšanos un vienkāršu, saprotamu nodokļu sistēmu.

[1] Reālās neto algas

[2] OECD, Taxing Wages 2026: https://www.oecd.org/en/publications/taxing-wages-2026_3a5169ef-en.html, datubāze ar rezultātiem pieejama šeit: [OECD Data Explorer • Labour taxation – OECD comparative country indicators](#).

[3] Vidējā alga 2026. gadā saskaņā ar Latvijas, Lietuvas, Igaunijas Finanšu ministriju jaunākajām prognozēm (pēdējo reizi skatīts 2026. gada 10. jūnijā), avots: [Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojums](#); [ERS aprašymas 2026 kovas 2026-03-24_EN.pdf](#); [Spring 2026 Economic Forecast of the Ministry of Finance.pdf](#).

[4] 2023. gads. Avots: [Annual Report on Taxation - Taxation and Customs Union](#).

[5] 2025. gadā vidējais OECD rādītājs bija 35.1 %. Aprēķins veikts personai bez bērniem, un OECD aprēķinos tiek ņemti vērā papildu iespējamie pabalsti un citi ar nodarbinātību saistītie maksājumi. Avots: [Tax wedge | OECD](#)

[6] Plašāk par Lietuvas pensiju reformas nosacījumiem lasīt šeit: [A new procedure has come into force: more options for pension accumulation participants – "Sodra"](#)

[7] Aptuveni 857 tūkstoši cilvēku turpina dalību, no kuriem 12 tūkstoši uzsākuši.

Avots: [How is the second-pillar pension system currently performing? | SEB](#). Darba ņēmēja sociālās apdrošināšanas iemaksu likme pensiju uzkrājumiem Lietuvā ir 3 %.

[8] Personas, kurām ir pienākums veikt iemaksas, no savas algas novirzot vismaz 2 % iemaksām 2. pensiju līmenī, ir 584 tūkstoši. Šie dati neietver personas, kuras ir izstājušās no 2. pensiju līmeņa. Avots: [Number of open pension accounts — Pensionikeskus](#).

Šobrīd ir iespējams izvēlēties iemaksas 2-6 % apmērā no ienākumiem. Ja iesnieguma par augstākas likmes piemērošanu nav, pēc noklusējuma piemēro 2 % iemaksu likmi.

Vairāk: [Changing the rate of contributions to 2%, 4% or 6% — Pensionikeskus](#)

[9] [Regular average gross monthly and hourly wages and salaries by kind of economic activity \(euro\) 2015 - 2025. PxWeb](#) un [Wages and salaries and labour costs | Statistikaamet](#)

[10] [Average monthly and median wages and salaries \(euro; changes, compared to previous period \(per cent\)\) 1990 - 2025. PxWeb](#); Rodiklių duomenų bazė - Oficialiosios statistikos portalas; [PA107: AVERAGE MONTHLY GROSS WAGES \(SALARIES\), MEDIAN AND NUMBER OF EMPLOYEES BY ADMINISTRATIVE UNIT. Statistical database](#); [Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojums](#); [ERS aprašymas 2026 kovas 2026-03-24_EN.pdf](#); [Spring 2026 Economic Forecast of the Ministry of Finance.pdf](#)

[11] Novērtējot ar darbinieka nodarbināšanu saistītās tiešās un netiešās izmaksas uz vienu darba stundu, saskaņā ar datiem: [Hourly labour costs / Eurostat](#). Izmaksas ietver:

profesionālās apmācības izmaksas vai citus izdevumus, piemēram, personāla atlases izmaksas, izdevumus par darba apgērbu u. c. Tās aptver gan darba samaksas, gan ar darba samaksu nesaistītās izmaksas, atskaitot subsīdijas. Darba samaksas izmaksas ietver tiešo atlīdzību pirms darbinieku sociālo iemaksu atskaitīšanas, prēmijas un piemaksas, ko darba devējs naudā vai natūrā maksā darbiniekam par veikto darbu, maksājumus darbinieku uzkrājumu shēmās, maksājumus par nenostādītām dienām, kā arī atlīdzību natūrā, piemēram, pārtiku, dzērienus, degvielu, uzņēmuma automašīnas u. c.

[12] Baltijas valstīs pastāv minimālais sociālo iemaksu objekts vai tam līdzīgs regulējums, taču piesaiste minimālajai algai un izņēmumi nav vienādi. Latvijā ir deviņas izņēmumu grupas, tostarp studenti, pensionāri, personas ar invaliditāti un personas bērna kopšanas atvaļinājumā (līdz bērna 3 gadu vecumam). Igaunijā, piemēram, mainīts regulējums bezdarbnieka nodarbināšanas gadījumā.

[13] 2026. gadā Latvijā sociālo iemaksu "griesti" ir nedaudz virs 105 tūkstošiem eiro gadā (jeb vidēji ap 8775 eiro mēnesī), un ienākumiem virs šī sliekšņa valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 34.09 % likmes vietā tiek piemērots Solidaritātes nodoklis 25 %. Lietuvā sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek piemērotas līdz 60 valsts vidējo algu apmēram, kas 2026. gadā noteikta aptuveni 140 tūkstoši eiro gadā. Izņemot veselības apdrošināšanas iemaksas (likme 6.98 %), kur iemaksas turpinās neatkarīgi no ienākumu līmeņa.

•